

אוניברסיטת בר-אילן

לשכת רב הקמפוס

הפקולטה למדעי היהדות

דף שבו עי

פרשת צו ופורים, תשס"ה
מספר 593מאת המרכז ללימודי יסוד ביהדות
ע"ש הלנה ופאול שולמן

המלך אחשוורוש ובישולי נכרים

בילקוט שמעוני על מגילת אסתר סימן תתרמ"ח, מובאים מדרשים על המשתה שערך אחשוורוש בשנת שלוש למלכו. בין השאר מוזכר מדרש זה: "א"ר שמעון בן יוחאי מכאן שאכלו בישולי כותים בעל כורחם". ולכאורה קשה! מצד אחד מספרת המגילה "והשתיה כדת אין אנס כי כן יסד המלך על כל רב ביתו לעשות כרצון איש ואיש" (א:ח), ומצד שני מאכילים את היהודים בישולי נכרים בעל כורחם?

נמשיך ונקשה: "וית מאמר מרדכי הות אסתר עבדת שביא ומועדיא הות נטרת ביומי ריחוקא הות מזדהרא תבשילין וחמרא דעממין נוכראין לא הות טעמא" (התרגום לאסתר ב:ב). בתרגום מילולי לעברית: "ואת מאמר מרדכי הייתה אסתר עושה. שבת ומועדים הייתה שומרת. בימי הריחוק (=ימי נידתה) הייתה נזהרת. תבשילים ויין עמים נכריים לא הייתה טועמת". האיסורים הנזכרים כאן הם איסורים מן התורה, חוץ מאיסור בישולי נכרים שהוא מדרבנן. מדוע חשוב היה להזכיר בין האיסורים מן התורה את איסור בישולי נכרים? מה חשיבותו? מדוע אחשוורוש התעקש להאכיל את היהודים בישולי נכרים, ומדוע התעקשה אסתר לא לאכלם?

כדי לענות על תשובה זו נעיין בספר דניאל (ה:א-ל):

בלשאצר מלכא עבד לחם רב לרברבנוהי אלף ולקבל אלפא חמרא שתה. בלשאצר אמר בטעם חמרא להיתיה למאני דהבא וכספא די הנפק נבוכדנצר אבוהי מן היכלא די בירושלם וישתון בהון מלכא ורברבנוהי שגלתה ולחנתה ... בה בליליא קטיל בלשאצר מלכא כשדיא.

בתרגום מילולי לעברית: בלשאצר המלך עשה משתה גדול לאלף גדוליו ולעומת האלף את היין שותה. בלשאצר אמר כשטעם היין להביא את כלי הזהב והכסף אשר הוציא נבוכדנצר אביו מן ההיכל אשר בירושלים וישתו בהם המלך וגדוליו, נשיו ופילגשיו... בו בלילה מת בלשאצר המלך הכשדי.

הגמרא (מגילה יא, ע"ב) מסבירה שבלשאצר חישב ומצא שעברו שבעים שנה בגלות, ומאחר שהנבואה על הגאולה לא התקיימה, הוא סבר שכבר לא תתקיים, ולכן הוציא את כלי בית המקדש והשתמש בהם. כעונש על מעשהו מת בלשאצר באותו לילה.

אחשוורוש אף הוא השתמש בכלי בית המקדש במשתה שעשה. לכאורה היה לאחשוורוש ללמוד ממה שקרה לבלשאצר, אך הגמרא מסבירה: "לאחר שנתייבשה דעתו אמר: בלשאצר חשב וטעה, אנא חשיבנא ולא טעינא... אפיק מנאי דבי מקדשא ואשתמש בהו" (שם). לפי חישובו של אחשוורוש הסתיימו שבעים השנים בתקופתו הוא, ולא בתקופת בלשאצר, ולכן הוציא את כלי בית המקדש והשתמש בהם.

כאן נחזור לשאלה מדוע בישולי נכרים הוא איסור כה מהותי? לדעת הגמרא (שבת יז, ע"ב): "גזרו על פתן ושמנן משום יינן, ועל יינן משום בנותיהן", ומסביר הרמב"ם "גזרו עליהן כדי להתרחק מן הנוכריים עד שלא יתערבבו בהן ישראל ויבואו לידי חתנות" (הלכות מאכלות אסורות פי"ז ה"ט). אחשוורוש ידע זאת, וטען: אין יותר עם ישראל! לא תיגאלו יותר! עברו שבעים שנה ולא נגאלתם, לכן לא תיגאלו יותר! כדאי לכם להתבולל בתוך האימפריה הפרסית, ולכן הוציא את כלי המקדש והכריח את היהודים לאכול בישולי נכרים. אסתר, שלא רצתה להתבולל, אף-על-פי שכאשתו של מלך פרסי הייתה במצב שהוא לכאורה קרוב ביותר להתבוללות, לא אכלה בישולי נכרים. כשבא המן ואמר: "ישנו עם אחד מפזר ומפורד בין העמים בכל מדינות מלכותך ודתיהם שונות מכל עם" (ג:ח), הבין אותו אחשוורוש, והגמרא מתארת זאת כך (מגילה יד, ע"א):

משל אחשוורוש והמן למה הדבר דומה? לשני בני אדם. לאחד היה לו תל בתוך שדהו ולאחד היה לו חריץ בתוך שדהו. בעל החריץ אמר מי יתן לי תל זה בדמים. בעל התל אמר מי יתן לי חריץ זה בדמים. לימים נזדווגו זה אצל זה. אמר לו בעל חריץ לבעל התל, מכור לי תילך. אמר לו טול אותה בחינם והלואי.

שניהם שנאו את עם ישראל שלא היה מוכן להתבולל, ותכונתו זו נזכרה כבר בדברי בלעם (במ' כג:ט): "הן עם לבדד ישכן ובגוים לא יתחשב".

ד"ר יאיר ויסמן
המחלקה למדעי המחשב

הדף מופץ בסיוע קרן הנשיא לתורה ולמדע